

NURETTİN TOPÇU'YA GÖRE AHLÂKÎ BİR ARKETİP: MİLLET MİSTİĞİ

 Cenan KUVANCI^a

Öz

Millet mistiği, milletin varlığı için hayatını feda eden mesuliyet adamıdır. Onun olduğu şeyle düşündüklerini, yani, eylemleriyle sözlerini birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bağlı bulunduğu öğretiyi, onun düşünce, söz ve hareketlerinde donup biçim almış, yaşayış haline gelmiş ve hatta varoluş şartı olmuştur. Başka bir ifadeyle, düşünce ve inançları ona, ateşin demire nüfuz etmesi gibi nüfuz etmiş ve onu dönüştürmüştür. Bu yüzden, onun hareketleri doğru bildiği şeyin gerçekleşmesi içindir ve sonsuza ayarlıdır; dünyevî bir menfaatin teminine yönelik değil. O, evrensel iyiyi, güzeli ve doğruyu umursadığından, çıkarlarını korumak için kurnazca hesaplar yapan bir realist gibi hareket etmez. Çünkü bir millet mistiği, menfaat ve çıkarı hayatının merkezine koyan realistlerin aksine, bağlandığı öğretiyi hayatının merkezine koyar.

Ayrıca, millet mistiği cemiyet adamı gibi, hayatın tüm ayrıntılarıyla tespit edilmiş olmasını istemez. Çünkü bu durum, hayatta yaratıcılığa ve yeniliğe olanak tanımaz. Millet mistiğinin, sözgelimi, haksızlık ya da zulme uğrayan her varlık karşısında duyduğu merhamet, onu kendisini yok etmeye varan hareketlere sürükler. Bu tür bir ahlâk hareketi, varoluşuna uysallığın hâkim olduğu cemiyet adamlarında bulunmaz. Cemiyet adamının en büyük ideali, hâdiselerden ve tesadüflerden faydalanabilme kabiliyetini geliştirmektir. Oysa, millet mistiği için hayat gayesi, kendi yaratıcı güç ve yetilerini kullanarak, manevî kaynaklarından uzaklaşmadan kendi kendini aşmak ve daima kendi menfaat ve ihtiraslarını tatmin etmeye çalışan insanlara isyan ederek sonsuza doğru ilerlemek ve bu süreçte bilgelik, adalet, merhamet, kudret, mesuliyet, fedakârlık, diğerkâmlık... gibi numenal gerçekleri fenomenal bağlamda somutlaştırmaktır.

Anahtar kelimeler: Din felsefesi, millet mistiği, irade, yaratıcılık.

^a Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, cenankuvanci@hotmail.com

ACCORDING TO NURETTIN TOPCU A MORAL ARCHETYPE: MILLAT MYSTIC

The millat/nation mystic is the man of responsibility who sacrifices his life for the existence of his/her millat. It is not possible to distinguish between what s/he is and what s/he thinks, this is to disconnect his/her actions from his/her words. The doctrine s/he adhered to, had been frozen and took shape in his/her thoughts, words and movements, and had become a way of living and even a condition of existence. In other words, his/her thoughts and beliefs permeated and transformed him/her like the fire penetrating iron. So his/her actions that adjusted to infinity are for the realization of what s/he knows right and not directed to provide a worldly interest. Due to the fact that s/he cares about the universal good, beauty and truth, does not act like a realist making subtle calculations to protect his interests. Because a millat mystic puts the doctrine to which s/he is attached at the center of his/her life, unlike realists who put benefit and self-interest at the center of life.

In addition, a millat mystic, like the community man, does not want life to be determined in all its details. Because this situation does not allow creativity and innovation in life. The mercy of the millat mystic, for example, against every being exposed to injustice or persecution, drags him/her to the movements that destroy him/her. This kind of moral movement is not found in the community men that submissiveness prevails over their existence. The greatest ideal of the community man is to develop the ability to benefit from events and coincidences. Whereas, for the millat mystic the goal of life is to surpass himself/herself, using his/her own creative powers and abilities, without moving away from its spiritual resources, to move towards infinity by rebelling against people who always try to satisfy their own interests and ambitions and in this process to embody the numenal realities such as wisdom, justice, compassion, qudrat/power, responsibility, self sacrifice, altruism in a phenomenal context.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Ahlâkî bir arketip, düşüncelerini etkileyici bir dille ifade eden, fiiliyata döken ve sonraki nesilleri derinden etkileyen özgün bir modeldir. Arketipik şahıs, zenginlik, yoksulluk, korku, kaygı, başarı, başarısızlık, aşk, ölüm. . . gibi yaygın insanî durumları sıra dışı bir şekilde yorumlar ve varoluş bilgeliğini somut durumlara uygular. Ahlâkî bir arketip olan millet mistiğinin, Nurettin Topçu felsefesinde, düşünce ve ifadeyi açıklığa kavuşturan ve bunların yaşanan hayatla bağını kuran bir insan olarak tavsif edildiğini görüyoruz. O bunu, entelektüel ufkumuzu genişleterek ve yeni varoluş imkânları ya da insanların yürüyebileceği yeni hayat yolları keşfederek yapar. Millet mistiği,

mevcut koşullar çerçevesinde, hem doğru bir bilgi dünyasına hem de doğru bir hareket planına sahip olan insandır. Ona göre, bilgece bir hayat, sadece bilgi düzeninde değil, varlık düzeninde de konumlanır. Nitekim, bilgelik soyut bir söylemin öğretiminden ve hatta tefsirinden ibaret değildir; çünkü o, varoluşun bütününe işin içine katan somut bir tutuma ve belli bir hayat tarzına dayanır.

A. Millet Mistiği Kime Denir?

Nurettin Topçu millî “hayat hamle”sini gerçekleştiren ve millet vücuduna “kuvvet veren” büyük ruhları “millet mistiği” olarak adlandırmaktadır. Millet mistiği, zekâ ve mahareti aşk ve heyecanla, kafayı gönülle birleştiren ve günlük hayata ilişkin hesaplara girişmeyen, bir hakikate kendini bağlayan, şuuruları harekete geçirici iradesiyle değer hükümleri ortaya koyan ve eylemleriyle onları fiiliyata döken mesuliyet sahibi bir kişidir. Hakikî mesuliyet adamı, kendi hareketlerinden ve şuurunun eriştiği her şeyden sorumlu olduğunu bilen, bu amaçla kişisel güç ve yetilerini harekete geçiren ve nâmütenâhî varlığa bağlı bir insandır. Nâmütenâhî varlığa karşı mesul oldukları bilinç ve duyarlılığı ile hayatlarını yaşayan insanlar, hem âlemşümül hareket kaidelerine bağlıdırlar hem de vukû bulan hâdiseleri kendi vicdanları ile karşılaşmasını bilirler. Yani, Millet mistiği, hareketlerinin hangi gaye ve kim için olduğunu bilen, ideallerini hayatının amacı yapan ve sadece kendi kurtuluşu değil, diğer insanların kurtuluşu için de çalışıp didinmeyi vazife bilendir. Millet mistiği, bu hizmetleri karşılığında millettten bir karşılık beklemeden bütün hayatını toplumun selameti yolunda feda etmekten çekinmez; zira, bunu bir şehitlik mertebesi olarak telakki eder. Bundan dolayı, o kendisini çevreleyen şartları iradesinin buyruğu altına alır ve maziden gelen ruhsal değer birikimlerini, metafiziksel bir tavırla, geleceğe yönelik bir atılıma dönüştürür.¹ Millet mistiği, bu süreçte (insan varlığının tabii sınırlarını aşan hikmet, adalet, merhamet, mesuliyet, fedakârlık, diğerkâmlık gibi) numenal gerçekleri fenomenal bağlamda somutlaştırır. O, bu hareketleriyle, âlemdeki ilahî harekete katıldığını ve böylece varoluş amacını gerçekleştirdiğini düşünür.

Topçu'ya göre, millet mistiği için hareketin öncelikli amacı, uzvî ihtiyaç ve istekleri karşılamak değil, millet varlığını ve erdemleri muhafaza etmektir. O, kaba isteklerini milletin ruhuna kâbus ve bela haline getirmeden,

¹ Nurettin Topçu, *Yarıncı Türkiye* (İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1961), 104,109; Mustafa Şahin, “Evet İsyân Ahlâkî Ya Da Merd-i Mü'minin İsyânı”, *Hece: Nurettin Topçu Özel Sayısı*, 2006, 74; Süleyman Seyfi Ögün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992), 151; Hüseyin Karaman, *Nurettin Topçu'da Ahlâk Felsefesi* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2000), 51-52.

“ruhumuzda barınan ve onu kendinden çıkararak Allah`a doğru ilerleten kuvvetlerin bizim dışımızda varlık bulmuş hali olan” millet mukaddesatını incitmeden ömrünü çile çekerek geçirmeyi tercih eder. Bundan dolayı, “millet mistiği” maaş baremi yüksek olanlara ve en geniş idare cihazına emirler verebilenlere değil, mesuliyet ve fedakârlık duygularıyla nefsinin milletine vakfeden; insanı yücelten değerleri ona duyumsatan; şöhret, servet ve kuvvetten uzak duran insanlara denir. O, kişisel menfaatlerine önem ve öncelik veren, kendilerini milletin istikbali ve mukaddesatı üstüne çıkarmak isteyen ve başarılarının hissesini tahakkümle toplamayı hak bilenlere karşı dik bir duruş sergileyen; hasis menfaatlerinin peşinde koşanlara karşı *hamiyet*, *namus* ve *cesaretle* milletin varlığını ve mukaddesatını savunan; ideallerinin dünyasında ve mukaddes davanın adamı olarak, hem haşin ve mustarip hem uzun düşünelere ve derin sezgilere kabiliyetli hem de milletin derin rabitaları olan, kalbinde millet sevgisi ve mesuliyeti taşıyan bir kişidir.² Ayrıca, millet mistiği, insanın kanaat ve karakter sahibi olmasını isteyen ve insanî zaafırlara neşter vuran irade sahibi bir vatanperverdir. Antrparantez, bütün mesele irade sahibi olup olmamakta düğümlenmektedir. Çünkü irade sahibi olmak beşer aşamasından insan aşamasına çıkarak (yani, hikmet, adalet, merhamet. . . gibi niteliklerin somutlaştığı hareketler başlatarak) ve cüz`i iradeyi külfî iradenin hareket halindeki yörüngesine katarak mümkün olur. Millet mistiği bunu başardığı için onun hareketleri “büyük” hareketlerdir.

B. Millet Mistiği İçin Varoluşun Amacı

Millet mistiğinin öncelikli gayesinin, âlemşümül değerlere bağlı irade sahibi bir fert olmak ve “millet varlık ve gerçeğinin ham maddesini oluşturan basit bir kütle halindeki kalabalığı millet yapmak” ve “tarih ve coğrafyadan meydana gelen millet vücuduna kendine has hayatı vermektir”, diyebiliriz. Topçu`ya göre, bu hayat hamlesinin kaynağı, İslâm dininin âleme yayılma idealidir. Medeniyet hamlesi olarak somutlaşan bu ideal, “insanoğlunun asıl amacını gerçekleştirme çalışmalarından, ona varma arayışlarından, onu bulmuşsa kaybetmeme çabasından, onu süsleyip püslemesinden, o yöndeki duygularını ve düşüncelerini ifade etme isteğinden doğan, kaynaklanan ve beslenen niyet ve faaliyetlerinin, teori ve pratiğinin, tasarım ve eserlerinin, reel ve potansiyel güçlerinin tümü demektir.” Kısaca, bu hamleyi “insanın fizikötesi amacına varmak, (yani, Tanrı`nın istediği yaratık olmak) için

² Nurettin Topçu, *Millet Mistikleri*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017), 16; Nurettin Topçu, *Türkiye`nin Maarif Dâvası* (İstanbul: Hareket Yayınları, 1970), 139; Nurettin Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998), 30.

kurduğu yaşam tarzı, gerçekleştirdiği tüm çevre ve anlama faaliyeti” olarak da tanımlayabiliriz. Millet mistiği, insanın bu amacını en üst düzeyde gerçekleştirmesi, onu sürekli ve kalıcı kılmayı, anıtların ve kurumların için birçok değeri coğrafya ve tarih çemberi içinde toplayarak, geniş insan kitlesinde bir şuur oluşturur ve irade hareketi başlatır. Bu şuur ve irade hareketi kitleyi millete dönüştürür.³

Bu hamle, bir ideali olan insanın büyük fedakârlıklarla gerçekleştirebileceği bir harekettir. “İdeal”, “fedakârlık” ve “özveri” maddî çıkarılara aykırı ve karşıt terim ve olgulardır. Nitekim, millet mistiği, bu hizmetlerinden dolayı millettten karşılık beklemez ve alkış istemez; aksine, millet hayatına durmadan eser vermek ve hep kendisinden vermek arzusundadır. Topçu, “millet mistiği, devlet veznesi etrafında kaynaşan cerahat çeşmesi haline gelmiş küçük mahlûklara; millet için çalışır gözükrken kendi menfaatlerinin saltanatını kuran sahtekârlara dur diyendir”, diyor. Ondan bize kalan hatıra, huzurunda eğilinecek taşın anıtları değil, ruh için ölmez âyetlerdir. Zira o, ölüncüye kadar aynı fikre ve imana sadakatle bağlı; devirlere, zaruretlere, cemiyetlere göre değişmeyen; muhitine uymayan, onu kendisine uyduran, uyduramazsa da onunla mücadele edendir.⁴ Daha da ileride, hayatları ile öğretileri arasında emniyet mesafesi bulunan sıradan öğretmenlerin aksine, arketipik bir şahsiyet olan millet mistiğinin hayatı ile öğretisi arasında bir bütünlük ve ahenk vardır. O, hayatını öğretisi için mücadele etmekle geçirir; hatta davası uğruna başını vermekten çekinmez. Çünkü büyük insan bir davayı “günlük kahramanlar” gibi körü körüne değil, duyulmuş, düşünülmüş bir fikir gibi görür; ve onu kitap sayfalarında bırakmayıp kendi hayatına indirir. O, insanları cesaret ve açık yüreklilikle ahlâkî ilkelere uyararak yaşamaya teşvik ve hayatları ile öğretileri arasındaki mesafeyi kapatmaya davet eder.⁵ Nitekim, düşündüğü gibi hareket etmeyen insan, düşüncelerinden zamanla uzaklaşır ve bir süre sonra, onun düşüncelerinin keskinliği körelir. Zira, iş ve eylemlerin haricen doğru olması yeterli değildir; iç düşünce ve tutumlar bu dış etkinlikle kesin bir biçimde uyumlu olmalıdır. İnsanların düşündükleriyle yaptıkları arasında veya oldukları şey ile düşündükleri arasında asla çelişki bulunmamalıdır. Düşünce ve sözleri ile hayatları örtüşen hareket adamı olan

³ Sezai Karakoç, *Düşünceler I: Kavramlar* (İstanbul: Diriliş Yayınları, 2005), 9-11; Topçu, *Yarıncı Türkiye*, 135,140.

⁴ Karakoç, *Düşünceler I: Kavramlar*, 8; Topçu, *Millet Mistikleri*, 16.

⁵ Douglas J. Soccio, *Archetypes of Wisdom: An Introduction to Philosophy* (Belmont: Wadsworth, 2010), 93; Hilmi Ziya Ülken, *İnsanî Vatanseverlik* (İstanbul: Ülken Yayınları, 1998), 217.

millet mistiğinin varoluş amacı, düşünceyi söz ve yazı ile inkişaf; hareketi irade ile tekâmül ettirmektir.

Bilindiği gibi, hakikat duyulduğu, düşünüldüğü, samimî olarak yaşandığı yer ve zamanda insanı harekete sürükler ve onun hareketinin önüne geçilemez. Hakikat için kendisini feda edenlerin fikirlerini, samimî duyularından ve iradî hareketlerinden ayırmak mümkün değildir. Gerçekten büyük bir adam, hayatının bir safhasında namuslu ve duygulu, başka bir safhasında ise asla namussuz ve vicdansız olmamıştır. Bunun aksine, biçimsel olarak insan görünümlü adeta yamalı bohçaya benzeyen sefil yaratıklar ise, halka başka türlü görünmekten her zaman haz duyarlar.⁶ O “ben hakikati bilirim ama hayatın icaplarına da uyarım” diyen hakikatle teması hiç mesabesinde olan bir sahtekârdır. Hakikati umursayan ve onun uğruna kendini feda eden büyüklerden Sokrat, Hallaç ya da Gandi'den hangisi hayatının bir anında nefsinin korumak için kurnazca hesaplar yaparak hareket etmiştir? Onlardan hangisinin fikirlerini hayatından ayırmak mümkündür? Millet mistiği, dimağımızda kaynaşan düşünce denilen mukaddes cevherin insanı mutlaka harekete geçireceğine, tepeden tırnağa bütün varlığımızı sürükleyeceğine inanmaktadır. Bir millet mistiği “böyle düşünüyorum ama yapmıyorum” diyenlere öfkelenir ve bu tür samimiyetsizlikten nefret eder. O, dinin, ahlâkın ve hatta küfrün bile vecdli, içten ve sahici olması gerektiğine inanır.⁷ Sahici olmanın tek yolu düşüncelerimizle sözlerimizin, sözlerimizle eylemlerimizin uyumlu olmasıdır. Yani, bunlar bütün boyutlarıyla bize ait olacak; kalbin inandığını dil söyleyecek, el de yapacaktır.

Var olanların (düşünce, söz ve eylemler de dahil) birbirine bağlı olduğunu düşünen millet mistiği akıl ile kalp, dünya ile ukbâ, dış ile iç arasında altın oranı kurmuş olduğu için cemiyetten daha kuvvetlidir ve onu sürükler. Değer yaratıcısı olan bu insanların bir kısmı zekâsıyla, bir kısmı kalbi ve hisleriyle, bir kısmı da iradesiyle başka insanlara ve cemiyete karşı üstündür. Bu üç tür kabiliyetin aynı seviyede yüksek ve keskin oluşu ile insanoğlu hilkatin harikulade bir eseri haline gelir. Esasen insan ruhunda sırasıyla gelişen ve bütün gelişimi esnasında birbiriyle kaynaşan üç yeti bulunmaktadır. Önce hislerin hayatı varlığımıza yayılır. Bu devrede insan duygulandığı için var olduğuna inanır. İkinci aşamada düşünce başlar. Aklın rolü bu safhada kendini gösterir. Fikirler, kararlar, idealler ve bütün bir kâinat görüşü demek olan felsefe, hisleri takip eden bu devrenin mahsulüdür.

⁶ Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 91.

⁷ Topçu, *Millet Mistikleri*, 17; Ülken, *İnsanî Vatanseverlik*, 160.

Bu devrede varlığımızın şahidi düşüncemizdir. İnsan “düşünen bir canlıdır”, fakat bundan ibaret değildir. O, üçüncü olarak, ayrıca, hareket etme ihtiyacındadır. Düşünceler insanları harekete zorlar. Düşünce iç dünyamızda aşk olur, ıstırap olur, sonunda kökleri yerde, dalları sonsuzluğa uzanan ağaç gibi, hareket iradesi halini alır. Böylece, insan bir damla uzviyetten çıkarak Allah'a uzanan hareket iradesine dönüşür.⁸

Millet mistiği Allah'a uzanan iradî hareketleri sayesinde ne duygu, ne düşünce, ne de maddî ve pratik yaşama gereklerinin basit evrenine sıkışıp kalır. Eğer böyle olmuş olursa, insan somut hayatın olsa olsa edilgen bir unsuru olur.⁹ Bu durumda, büyük ruhlar yetişmez; ve dıştan gelen tesirlerle çarpışmayı göze alamayan, kadere sığınan, kendi küçük dünyalarına mahkûm realist insanlar zuhur eder. Topçu diyor ki:

Bir millet içinde onun mistikleri bulunmadı mı, bu buhran, bu çürüyüş hayatımıza mutlaka girer ve madde ibadeti, fertlerimizi birer fetiş yaparak mukadderatımızı ona bağlamak gafleti kendini gösterir. Böyle devirlere imansızlık, idealsizlik devri denir.¹⁰

Nitekim, realist insanlar, kapıları daima aralık tutan, her halükârda şartları kendi lehine çeviren ve yenilmemesini bilen kurnazlardır. Millet mistiği ise, zaferi aldatmakta arayan hayat siyasîsi değildir. O, hileli zaferleri değil, iradeyi ister ve iradesizlikle muvaffak olmasını bilen sinsi ruhlarla mücadele eder; kişisel çıkarlarını hareketlerinin tek amacı olarak görmez, öteden beri sürüp gelen düşünme ve yaşama biçimini savunanları tedirgin eden mücadelelere girer ve dıştan gelen ve her an değişmekte olan tesirlerin bütünü manasına gelen hayatla uzlaşma yoluna gitmez.¹¹ Hatta, o, menfaate dayalı realist ahlâka karşı çıkar; hayatı olduğu gibi kabul eden, onunla mücadele etmeyen, hareketlerini değişmez kaidelere uydurmayan, başkalarını kendi menfaatleri için kullanan kurnaz realistlere hiç benzemez. Çünkü realistlerin ahlâkının odağında menfaat bulunur. Bu ahlâkta, her türlü menfaat, hayata kurnaz bir şekilde uyarak elde edildiği için, hayat şartı haline getirilmiştir. Bu yaklaşımı benimseyenler, hakikati “menfaat için elverişli” ve “başarı getirici” olma kavramlarıyla anlamlandırmaya çalışmaktadırlar. Bunların aklı, nefsin maddi ihtiyaçlarını ve arzularını tatmin etmekle sınırlanan ve o sınır içinde hesap-kitap yapan ve hâkimiyet kurmayı neredeyse yegâne amaç sayan bir akıldır.

⁸ Nurettin Topçu, *Mehmet Âkif* (İstanbul: Hareket Yayınları, 1970), 19-20.

⁹ Öğün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, 151-52.

¹⁰ Topçu, *Yarınki Türkiye*, 139.

¹¹ Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 19.

Millet mistiği bilir ki, bütün tatmini “dünyevî hayat”ta aramak, insanı evvela harap ve nihayet yok eder. Topçu’ya göre, bedensel hazların peşini onulmaz bir pişmanlık takip eder. Sözelimi, şehvet içeren (yani, tensel hazlara ulaştırır) fiillerin çokça yapılması devasız bir kederle sonuçlanır. Tensel hazlar çoğu kere irade kudretini zayıflatır. Hazzın etkisiyle hareket imkânlarından epey bir kısmını yitiren insan, ya kendi üzerine döner ve kendi cevheriyle gıdalanır ya da başkalarını taklit ederek onların kişiliği içinde kaybolmak suretiyle tufeyli (parazit) bir yaratığa dönüşür. Tufeyli, kişilik kazanabilmek için kendinde olmayan vasıfları güçlü ve gerçek bir kişiden kopya etmeye çalışır. Oysa, hakikî hareket, sonsuza ayarlı fikirlerin tahakkuku ya da tecessümü ile gerçekleşir. Bundan dolayı, bir konuda iradenin oluşması için önce niyet daha sonra karar aşaması gelir. Akıl bütün unsurlarıyla, niyetten karara geçişte etkindir. Belli bir cehdin neticesi olan tamlık arz eden bir karar, olgun bir meyvenin ağaçtan kendiliğinden kopması gibi hareket haline gelir.¹² Realistlerin yaptığı gibi, fikre kıymet vermemek, insanî, yani, iradî hareketi fiilen inkâr etmek ve onun kıymetini tanımamak ve herhangi bir görüş ve inanca topyekûn bağlanıp onu yaşayış haline getirmemektir.

Öyle anlaşılmaktadır ki, hayat realistlerinin aksine, erimiş bir madenin kalıba dökülerek biçim alması gibi, belli bir görüş ya da anlayış millet mistiğinin söz ve fiillerinde donup biçim almıştır. Bu, onların bir ideale bağlanmış halidir. Bu bağlanmış halinde başarı, öbür şartlar dışında, millet mistiğinin bu bağlantısının, aynı zamanda şahsî ve samimî dünya görüşü olması şartıyla mümkündür. Yani bu görüşler, onda yaşayış haline gelebilmeli, ruhunun derinliklerine kök salabilmeli, yani onun varoluş şartı olmalıdır. Dahası, bu olmadı mı, o var olamamalıdır. Çünkü bir dâvanın önderi olacak şahsın, her şeyden önce kendi şahsiyetiyle örnek olması gerekmektedir. Bunun için, o, milletin duyarlılığını sonuna kadar işlemeli; dinî, ahlâkî, bediî değerlerin milletle kaynaşması için gayret göstermelidir. Çünkü şahsiyetler yoğurma ihtirasıyla yaşayan millet mistiği gibi bir iç dünya idealistinden, milletin çocuklarının istikbaline hem müşfik hem de haşin bir baba gibi eğilmesi, başkalarının acılarını umursaması ve onlara aldırması, menfaat emellerini ruh potasında eritmiş, hayırla hakikati güçlük çekmeden birleştirmiş vicdanlı, dost bir zekâ ve kendilerini milletin selâmetine adanmış bir fedakâr olması beklenir.¹³ O, ancak böylece milliyeti kan, kemik ve

¹² Topçu, *Yarınki Türkiye*, 83; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 34; Ülken, *İnsanî Vatandaşlık*, 164.

¹³ Sezai Karakoç, *Yunus Emre* (İstanbul: Diriliş Yayınları, 2006), 54; Topçu, *Mehmet Âkif*, 20; Topçu, *Millet Mistikleri*, 142,144-145.

iskeletten kurtarıp bir insan ve ahlâk davası haline getirebilir.

C. Millet Mistiği İçin İsyân ve Yaratıcılığın Anlamı

Topçu'ya göre, yalnız başına yaşamasını bilmekle birlikte, millet mistiği isyana da aşıktır; zira hakkın çiğnendiği yerde, haykırmak ister. Onun bakış açısından, halka sevimli görünmesini bilen zalime karşı dik durmak hakikî cihattır. Çünkü o, haksızlığa karşı isyan ettiğinde Allah'a yaklaştığını hisseder, benliğinde ilahî bir tamahın varlığını duyar. Hakka hürmet edilmeyen yerde dünyevî menfaat, kibir ve istiğnalar sözkonusu olurken, isyan sayesinde ise, ahlâk hâdisesi ortaya çıkar. İnsanın tarifi, "isyân eden varlık" diye yapılırdı, fert olarak yaşayan insanın en doğru tarifi bu olurdu. Çünkü Topçu'ya göre, "isyân bizi hayat koşullarının tazyikinden kurtararak, ulûhiyete teslim eden bir hamle"dir. Bu hamle, insanın kendi dışına çıkma gayretinden ve sonradan kazandığı tüm eğilimlerine ve uzvî alışkanlıklarına karşı mücadele etmesinden ibarettir. Hakikat sevgisi gibi, sanat ve ahlâk da bu hamlenin basamaklarını teşkil eder. Hakikat aşkı, dünyevî hazlar içinde avlanmaktan hoşlanan nebatî tabiatımıza isyan; sanat, fânî tasavvurlar arasında bulunan hayvanî tabiatımıza isyan; ahlâk ise, Allah ile birlikte yapılan isyandır ki, sahip olduklarıyla öğünen insanî tabiatımızın üstüne bizi ancak o yükseltir.¹⁴

"Ahlâk insan hareketlerinin metafiziğidir", diyor Topçu. Prensipleri ne olursa olsun, her çeşit ahlâk bir değer sistemine bağlanır ve metafizik de mahiyetini buradan alır. Hiçbir ahlâk bütünüyle deneylerin mahsulü olamaz. Merhamet ve adalet gibi, deneyin dışında kalan ahlâkî ilk prensipler, metafizik inancın mahsulü evrensel değerlerdir ki bunlar, deney ve deneyimle elde edilen birbirinden farklı pek çok unsuru dizge halinde birleştirmeye yarayan tözsel bağ vazifesi görür ve ahlâkın özünü teşkil eder. Her ahlâk sisteminin ilk ve zarurî temeli ve şartı olan ve duyusal deneyim sahasını aşan hürriyet ve mesuliyet de yine metafiziğin konularıdır.¹⁵

İnsan hayatının ruhsal cephesinin en ince değerlerini kendilerinde toplamış olan millet mistiğinin önündeki en büyük engel, maddî yaşayışın getirdiği haz fetişizmine sahip olan vatansızlar, vatan coğrafyasına bağlı bir vicdana sahip olmayan ve tarih şuuru tanımayan soysuz zorbalar, maddenin ruh üzerinde saltanat kurmasına çalışan teknik adamlar/maddeciler ve fert olmanın hakkını veremeyen cemiyet adamlarıdır.¹⁶

¹⁴ Topçu, *Yarıncı Türkiye*, 61-62; Nurettin Topçu, *İsyân Ahlâkı*, çev. Mustafa Kök ve Musa Doğan (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995), 25.

¹⁵ Nurettin Topçu, *Kültür ve Medeniyet* (İstanbul: Hareket Yayınları, 1970), 49.

¹⁶ Öğün, *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*, 153.

Sözgelimi, maddeciler maddî hayatı ve ekonomik ihtiyaçları tüm insanî ve içtimaî hâdiselerin kaynağı olarak görürler; ruhî varlığı ve inançları reddederler. Bunlara göre, âlemdeki tek cevher madde olduğu için, varlık topyekûn maddî bir nitelik taşır ve ruhî bir cevherin varlığından bahsedilemez. Cemiyet adamı ise, bütün teferruatıyla tespit edilmiş kaideler ister, huzuru asırlardır var olan alışkanlıkları tekrarlamakta bulur. Örflerini değiştirmeye kalkmak, onun bir uzvunu kesmek gibidir. Örflerle yaşayan ve uysallığın hâkim olduğu cemiyet şahsiyetsiz, taklitçi, maddeci, kaderci, efsaneci, kuvvet ve korkunun esiridir. Cemiyet adamı için fazilet, iyi geçinmekten ibarettir. Onun iyi geçinmesi, *hakkın* cemaat içinde yerleşmesi içinse, fazilet sayılabilir. Fakat cemiyet adamı, dik durmaktan, izzetinefsini müdafaa etmekten aciz, asabiyet yoksunu ölü ruhlarda fazilet arar. Onun açısından, cemiyet içinde ahlâk, insanları “suya sabuna dokunmadan” idare etmekten ibaret bir siyasettir. Nitekim, uysallık canlı varlığı idare eden, kendini çevreye uydurma kanununun cemiyetteki uzantısıdır. Örflerle yaşayan cemiyet mensupları uysallığa hayrandır. İnsanlığın hayatında en uzun süren ve en hâkim müesseseler, insanlara teferruatlı ve kat’î alışkanlıklar aşlayan müesseselerdir. Cemiyet adamının hayatı, bu bakımdan, bitkileri ve hayvanları idare eden nizamın dışına çıkamaz. O da, incir ağaçları ve karıncalar gibi sadece bir canlıdır ve yeryüzü seviyesindedir; hayvanlara, nebatlara hem-cinslerinden daha yakın daha fazla akrabadır. Onun bunlardan fazlası, zekâ kazanmış bir canlı olmasıdır. Ve sanki, onun ruhu eşyanın dış yüzeyiyle diyalogda olmakla sınırlıdır. Eşyanın içi ve ötesi bir sürpriz saklıyor mu bize, bundan habersiz ve buna ilgisizdir. Onun zekâsı yalnız reel hayatın emrindedir; ona hayatın ilerlediği istikamette serbest yayılma imkânı bağışlayan bir hizmetkârdır ve sadece bir alettir. Böyle durumlarda, millet aylak bir sürü haline gelir; mukaddesatın yaratıcısı olan fertler ortadan kalkar. Dahası, fertler büyük bir iç sıkıntısıyla herkesin toplandığı yere koşar, herkesin alkışladığı kâbusu alkışlar. Kuvvet ve iradenin timsali olması lazım gelen gençler de, müze ve mabetlere değil, vücutlarındaki rehaveti gidermek amacıyla stadyumlara koşar. Sonuç, beden ruhun zevklerine tahammül edemez; ruh ihtiyarladıkça ihtiyarlar, yaratıcılığını kaybeder ve hatta bunar.¹⁷

Açıkça anlaşılacağı üzere, sırf istekleri yerine gelsin diye, bir kimsenin cemiyetle iyi geçinmesi ahlâken doğru değildir. Gözlerini kapayıp, cemiyete uymayı tavsiye eden bir cemiyetçilik son derece zararlıdır. Çünkü ahlâkî-

¹⁷ Sezai Karakoç, *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku* (İstanbul: Diriliş Yayınları, 1998), 33; Topçu, *Yarınki Türkiye*, 61; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 35.

vicdanî hareket hürriyet ve yaratıcılığın eseridir, uysallığın değil. Hürriyet, ahlâkî ilkeleri daima dikkate alarak, vazifemizi yapabilme erki, harekete atılma cesareti, insiyaklarımıza karşı gelebilme kudreti ve bizdeki yaratıcılıktır.¹⁸ Bundan dolayı, insanın üstün yaratıcılık gerektiren bir iyilik hareketi ortaya koyması, bir matematik probleminin çözülmesine benzemez. Matematik probleminin çözülmesinde herkes zorunlu olarak aynı yöntemi kullanmak, aynı zihnî hareketi gerçekleştirmek zorundadır; zira, ucu açık bir yolla bu sahada sonuca ulaşamaz. Hâlbuki ahlâkî hareketlerini seçmede herkes serbesttir. Topçu'ya göre, insanı düşük ve bayağı davranış kalıplarının baskısından kurtaran ahlâkî hareketleri önceden büsbütün tespit etmek ve ahlâklı olmak için böyle davranmanın zorunlu olduğunu söylemek mümkün değildir; zira, bunlar hür ve yaratıcı iradenin eserleridir. Ferdî ruhun mahsulü olan yaratıcılık, her fertte değişiktir. Ahlâk sahasında olduğu gibi sanat sahasında da yaratıcılık kişiye özel biricik bir niteliktir. Çünkü hem ahlâkta hem de sanatta, yaratmaya konu olan şey, nicelik değil niteliktir. Niteliğe erişim, onunla ancak şahsî temas kurularak mümkündür. Yaratım olarak bir sanat eseri, bir ruhun ürünüdür ve bu vasfı ile bölünmez bir fiildir. Çünkü burada emsalsiz, sade ve bölündüğü takdirde yaşaması mümkün olmayan bir şey mevzubahistir. Bundan dolayı, değil devirler arasında, aynı devirde ve aynı okulun sanatkârları arasında dahî, sanat eserleri derin başkalıklar taşır. İki şiir ya da müzik parçası birbirine benzemez. Aynı mevzunun işlenmesinde bile pek derin farklılıklar bulunabilir. Felsefe sistemlerinde göze çarpan her filozofun kâinat görüşündeki başkalığın sebebi de aynıdır. Zira, felsefe cemiyetin değil, hür ve yaratıcı olan ferdî benliğin mahsulüdür. İctimaî benlik hür ve yaratıcı olan ferdî benliğin törpüsü ve düşmanıdır. Çünkü cemiyet düşünmekten nefret eder, taklitlere ve alışkanlıklara ise can atar. Ahlâk ideali önünde eğilen fert ise, her zaman isyan edicidir. Varlığımızın bizden taşıyıp, başkalarına uzanmadığı yerde ahlâktan zaten bahsedilemez. Verimli bir ağaç gibi meyve vermek, kendi varlığından başkalarına sunmak ve onlar için yaşamak, erdemli olmanın şartıdır. Halk için erdem iyi geçinmektir. Fakat her çeşit gayeyi gerçekleştirmek için, iyi geçinmek ahlâkî bir prensip olamaz.¹⁹ Topçu, diyor ki:

Bütün hakkında sahip olduğumuz mesuliyet iradesi, her yıkılan

¹⁸ Nurettin Topçu, *Ahlâk Nizamı*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1997), 42-43.

¹⁹ Topçu, *Yarınki Türkiye*, 60,67; Nurettin Topçu, *Ahlâk*, ed. Ezel Erverdi ve İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016), 26-28; Aliya İzzetbegoviç, *Doğu Batı Arasında İslam*, çev. Salih Şaban (İstanbul: Yarın Yayınları, 2013), 125-27.

varlık karşısında bizi merhametle dolduruyor ve merhamet bizi, nefsimizin bile istihkar ve telefi sınırlarına kadar götüren hareketlere sürüklüyor. Bu hal, bu ahlâk hamlesine doğru gidiş, ruh yapısında taklidin hâkim bulunduğu insanlarda meydana gelmiyor. Bu, taklitten kurtularak bilgileri itikat karakterini kazanmış insanların ruhî gidişidir.²⁰

Doğrusu, hem kişisel menfaatleri gerçekleştirme arzusunun hem de içtimaî yeknesaklığın hâkim olduğu bir cemiyetten büyük irade adamları çıkmaz. Böyle bir cemiyette, her şey orta veya orta seviyenin tam üzerindedir. Hep ortada ilerleyen, hüviyeti belirsiz iradelerin ortalaması ile hangi hedefe doğru gidileceğini kolayca tahmin etmek mümkündür. Bu toplu yürüyüşte insanların tek gayesi, olaylardan ve tesadüflerden faydalanma kabiliyetlerini hakkıyla kullanabilmektir. Böyle bir vasatta, fertler yüksekte bulunan mesul bir iradeden değil, aşağılarda barınan ve hüviyetini belli etmeyen çoğunluğun isteklerinden kuvvet ve ilham alır, ve büyük fertleri örnek alma yerine, topluluğu taklit yetisi gelişir; keyfiyetin yerini kemiyet, ruhun yerini de madde alır. Çoğunluğun sözünün geçmesi, keyfiyetin yerine kemiyetin hâkimiyetini; merhamet, sadakat, hamiyetperverlik, fedakârlık gibi ahlâkî ilke ve fikirlerin ferdî ruhtaki yansımalarının yerini cemiyetin maddî kütesinin alması da, ruhun yerine maddeyi geçirir.²¹

Durum böyle olmakla birlikte, hayata her zaman uymasını bilen, kendi yaşayışına uygun fikirleri her an benimsemeye ve hakikat diye tanımaya kabiliyetli olan realist ruhları bir tarafa bırakırsak, iradenin fırtınasına tutularak hem içlerindeki hem de cemiyetteki nizamın sarsıldığını hisseden mustaripler, olması gereken ile olan arasındaki korkunç nispetsizlikten tedirgin olmaktadırlar. Çünkü millet mistiği olan mustaripler her zaman hareketleriyle, olanı geçmek, kendi yaratıcılıklarını kullanarak daha üstün bir nizama yükselmek isterler. Onlar için hayatın gayesi budur. “İnsan, aşmak zorundadır kendi kendini: kendi kendini öldürmeye, bir çukura düşmeye karar verebilen insan, niçin, kendi kendini aşmaya, doruklara çıkmaya karar vermesin? İnsan manevî kaynaklardan uzaklaştıkça parça parça öldürmüş olur kendini. . .” Şu halde, ahlâkî-varoluşsal tekâmül mevcut nizamın ötesine geçen iradelerin eseridir ve bu irade, mevcut nizam içindeki tüm imkânları kullanıp her zaman menfaat ve ihtiraslarının tatminine doğru koşan insanlığa karşı gelerek, yani isyan ederek yeni ve daima daha üstün nizamlar yarata yarata Allah`a doğru ilerlemektedir. Çünkü cemiyet hayatında en

²⁰ Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, 97-98.

²¹ Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 135-36.

bayağısından başlayarak en üstününe varıncaya kadar iyi ve kötü tüm istekler yaşatılmaktadır. Bu istekler, bilgi ve ahlâk bakımından olgun idealist ruhlar tarafından ayıklanıp seçildikten sonra, onlardan temiz ve Allah'ı hatırlatıcı olanların ayrılıp cemiyette hâkim kuvvet haline getirilmesi gerekmektedir.²²

D. Sorumluluk Sahibi Bir İdealist Olarak Millet Mistiği

Topçu'ya göre, cemiyet nizamının kuruluşunda nice yaratıcı idealist âsinin emeği vardır. Onlar, yaratıcı hareketleri sayesinde içtimaî sınırların ötesine geçerek, daha üstün bir düzene erişmek isterler. Ruh dünyasının kahramanları olan bu insanlar kelimenin tam anlamıyla "üstün insanlar"dır. Onlar bugünün değil, yarının hesabını yapmaktadırlar. Bugün, yarınki sahneye götüren yolda sadece bir basamaktır. Ancak yarını ve daha uzak günleri düşünebilen ve yarın ne yapacağını bilen insan, bugünün kurtarıcısı olabilir. Yarının iradesini yaşatan anlayışa idealizm denir. İdealist, gerçek ile alakasız adam demek değil, bilakis sonlu ve sınırlı varlık sahasına hapsolmayıp, tabakalar halinde üst üste var olan birçok varlık mertebesine eriştikten sonra, sonsuzluğa yönelen adam demektir. O, gözleri sonsuzlukta, ileri doğru atılırken nice realitelere basar ve sonsuzluğa aşkla bağlandığı için, maddeyi ruha feda eder.²³

O, cemiyet içinde bulunmakla birlikte, onunkilerden başka ve onlara zıt değerlerle yaşar ve kendi yaratıcı, âsi ve idealist şahsiyetini cemiyete, yumruklarıyla değil, ruhuyla kabul ettirmek ister. Merhamet ile aşk onun en büyük kuvvetleridir. Bu bakımdan, bizim için yapılacak ideal inkılap, cemiyete muhtaç olmayan bu insanın şahsiyetini, cemiyetimizin şahsiyeti yapmaya çalışmaktır. Kültürümüz, onun ruhunu benimseme aracı olmalıdır.²⁴ Hayatın iliklerine kadar nüfuz etmek istiyorsak, onun duyuş ve sezışlerinden yardım almak durumundayız. Aksi durum, yaratıcılığın, kendi kendimizi aşmanın, başka terimlerle Allah'a doğru yolculuğun duraksamasıdır, bu da kaba bir hazcılığa varacak bir sürecin başlangıcı olabilir. Haz da, ruhî güç ve yetileri daha kaynağında iken telef eder.

Bu durumda, sonsuzluğa yönelik olması gereken yolculuk, daracık bir kişisel menfaat ve cemiyet dairesinin yaratıcılıktan mahrum ve karanlık sınırlarında son bulur. İçtimaî bağlılık, benliklerden ve hodkâm nefislerden meydana gelen bir cemiyet içinde tüm fertleri dolaştıktan sonra yine ferdin

²² Nuri Pakdil, *Bağlanma* (İstanbul: Edebiyat Dergisi Yayınları, 1979), 43; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 24,70,135-136.

²³ Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, 31; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 70.

²⁴ Topçu, *Yarınki Türkiye*, 68.

arzularına çevrilir. Bu, insan hareketi açısından bir tür ölümdür. Çünkü Topçu, hareketlerimizin diriliğini, gayesi olan sonsuzluğa doğru yol almasında görür. İctimaî düzeni ıslah etmek isteyen millet mistiği, haz ve menfaatleri artırmaya ayarlı tüketici hareketlere isyan eder. Bunun için o, evrensel ülküyü millî bileşime vardırır. Aksi takdirde, millet, tabiri caizse, yatalak olur. Millet mistiği evrensel ülkünün somut belirtisidir ve evrensel ülkünün ışığını aktarmak için kopuk kabloları bağlayan kablo bağlayıcısıdır ve milletin yürüyüşünde yolu temizleyen ve açandır. O, insanlığın dimağını kendinden evvelki devirlerin ağlarından kurtarmak; ortaya koyduğu hikmet ve fazilet esaslarıyla, cemiyete hâkim olan efendi-köle şeklindeki sınıf farklarını ortadan kaldırmak; taassup ve cehalete bağlılığı yok etmek; ve bütün bunların ötesinde, nefse karşı mücadele ülküsünü âleme yaymak ister. Çünkü o, hakikat ve hayatı dar ve kısır bir realizme irca etmez; hayatın esasını iman ve mânâda arar; esareti kendi içimizden gelen ihtiraslarda görür. İhtiras, terbiye edilmemiş her çeşit duygunun insanı demirden bir çember gibi sarıp kucaklaması halidir. Bu yüzden, millet mistiği his ve ihtiraslarını olduğu gibi yaşamaz, varoluş olanaklarını özgün/muteber yeni bir şahsiyet ortaya çıkarmak için kullanır. Tensel haz düşkünleri, bu âsinin hareketlerini kendi huzur ve rahatları için büyük bir tehlike saydıkları için, ona engel olmaya çalışırlar. Millet mistiği, her çeşit duyguyu gelişigüzel kullanan izzetinesis yoksunu haz düşkünleri gibi değildir.²⁵

Milleti yaşatan kahramanlarda izzetinesis cevheri vardır. İzzetinesis, millet halinde yaşayan fertlere Allah'a yaklaşıtııcı ideallerin mesuliyetini yükler. O, insanların benlikleri üzerinde düşünmeksizin/içgüdüsel olarak hâkimiyet kuran dünyevî menfaatlerin ve uzvî zaafaların üstüne yükseltici kuvvettir. Büyük milletlerin çocukları, büyük izzetinesis hareketleri göstermiş ve insanlık tarihinin en büyük kısmını meydana getirmişlerdir. Onlar, millet mesuliyetini Allah emriyle üzerlerine alan insanlardır. Vicdandan fıskırıp dile ve ele gelen bu emir, eğer ilahî bir kaynaktan gelmemiş olsaydı, bu ağır mesuliyeti, yani, bir milletin mesuliyetini üzerine kimse alamazdı.²⁶ Bu tür bir mesuliyeti sadece büyük insanlar üzerlerine alabilmişlerdir. Onların büyüklüğü, etlerinden, kemiklerinden değil, sorumluluğu yüklenişlerinden gelir. Nitekim, büyük insan demek milletin cevheri demektir. Zira, "yoğurttaki yağın kaymakta toplanması ve yumurtanın sarısı gibi, millî cevher, büyük insanda toplanır".²⁷

²⁵ Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 70-71; Topçu, *Kültür ve Medeniyet*, 31-32; Topçu, *Yarınki Türkiye*, 25; Pakdil, *Bağlanma*, 42.

²⁶ Topçu, *Ahlâk Nizamı*, 21; Topçu, *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*, 39.

²⁷ Sezai Karakoç, *Mehmed Âkif* (İstanbul: Diriliş Yayınları, 2007), 53; Pakdil, *Bağlanma*, 29.

...Ya kurtarışa gönül verip mesuliyeti mefkûre edinmek; ya da başkalarını kendi yaşayışı uğruna kullanmak, kendi yaşayışı için vasıta haline koymak. Gayri yaşatmak için yaşayan, kurtarışı ülkü edinen insana mesuliyet adamı, kendinin ve gayrın iradî kuvvetlerini hep kendi varlığında tüketen insana siyaset adamı diyoruz.²⁸

Millî cevherin kendilerinde toplandığı mesuliyet bilincine sahip büyük insanlar ya da önderler, sıradan insanlardan beklenmeyen, şaşırtıcı hareketler gerçekleştirirler. Zaman zaman bunalıma giren insanları yeniden kendilerine getirecek bir çağrı, bir sesleniş bu önderlerin ödevidir. Bu önderler gerektiği vakit çıkıp gelecek ve insanların ruhlarını canlandırıp tazeleyeceklerdir. “Batan güneşleri adeta hızla doğuya götüren ve oradan doğmalarını sağlayan olağanüstü güçle donanmış erlerdir onlar. Gün öyle batmış ve ortalığa öylesine bir karanlık çökmüştür ki, sanki güneş bir daha doğmayacaktır. İşte böyle bir zamanda, karamsar hisse kapılmış insanları yeniden ışıkla, aydınlık ve güzel günlerin geleceğine inandıran, inancı ve şerefi adeta ayaklar altında çiğnenen milleti, tekrar mutlu günlerin geleceği güvencine kavuşturan ve hür iradenin yaratıcı kudretini gösterenlerdir onlar”.²⁹ Bu anlamda millet mistiklerinin yaşayanlara etkisi, sadece dünyadaki hayatlarıyla sınırlı değil, öldüklerinden sonra da devam eder. Hatta büyük insanların ölümleri bir bakıma doğumlarıdır.

Doğrusu, onların doğumları uzun sürer. Bütün bir hayat onlar için bir doğumdur. Doğum içinde doğum, doğum içinde doğum. İşte büyük insanlar için hayatın anlamı. Onların çektikleri çile bir ömür boyu süren doğum sancısıdır. Onlar ne zaman ki ölürler, işte o zaman tam doğmuş olurlar; sonra yüzyıllar içinde serpilip gelişirler. . . Sözelimi, bir millet mistiği olan Akif'in “düşünce ve şiirleri, onun ölümüyle yok olmadı, canlı bir organizma gibi ruhumuzda ve zihnimizde hayatın nefesini alıp veriyor; içimizde gün geçtikçe yeni ve canlı bir mantık gibi geliyor; teorik bir sistem gibi değil. Millet mistikleri de, hayatlarında da, öldükten sonra da, insanlara tesir etmek, onların gidişlerinde bir iyileşmeye, yükselmeye hizmet etmek anlamında tasarruf sahibidirler. Onlar tohumları yüzyıllar sonrası için tarlalara serperler. Bu görevi de, kendilerinden sonra, ya yetiştirdikleri, ya da yetiştirdiklerinin yetiştirdikleri ve sonra onların yetiştirdikleri, bir zincir gibi uzayıp giden zâtlar, ya da bizzat eserleri, daha doğrusu hem yetiştirdikleri insanlar, hem eserleri yerine getirir.³⁰ Bu bağlamda,

²⁸ Topçu, *Yarınki Türkiye*, 113.

²⁹ Sezai Karakoç, *Mevlâna* (İstanbul: Diriliş Yayınları, 2006), 67.

³⁰ Karakoç, 77; Karakoç, *Mehmed Akif*, 56-57.

Bergson`dan şu uzun alıntıyı yapmak yerinde olacaktır:

...Nasıl zekânın sınırlarını genişletmek için dâhi insanlar ortaya çıktı ise, böylelikle de, birdenbire nev`e vermek mümkün olmayan şeyler, aynı suretle, uzaktan uzağa bazı fertlere verildi ise, aynı suretle, kendilerini bütün ruhlara yakın duyan seçkin ruhlar ortaya çıktılar, sınırları içinde kalacak, tabiatın kurduğu dayanışma ile yetinecek yerde, bir aşk atılması ile bütün insanlığa doğru kendilerini sürüklediler. Bu ruhlardan her birinin ortaya çıkışı, tek bir fertten kurulu bir nev`in yaratılması gibi bir şeydi. Hayat itmesi, uzaktan uzağa, kararlı bir adamda, bir sona varıyordu, bu sonuç insanlığın bütünü için bir hamlede elde edilemezdi. İçlerinden her biri de yaratıcı atılmanın orijinal bir şekil altında temelini meydana getiren bir aşkı temsil ediyordu. Bu seçkin ruhları yerinden oynatan ve bir hayat taşkınlığı olan yaratıcı heyecan çevrelerine yayıldı. Bu heyecanlı ruhlar çevrelerine hiçbir zaman tamamen sönmeyen ve her zaman yeniden alevlenebilen bir heyecan dalgası gönderiyorlardı. Bugün, bu büyük iyilik timsali insanları, düşüncemizde canlandırdığımız, onların konuştuklarını işittiğimiz ve yaptıklarını gördüğümüz zaman, ateşlerinin bizi de tutuşturduğunu ve hareketlerinde bizi de sürüklediklerini hissediyoruz; duyduğumuz da artık az çok hafiflemiş bir baskı değil, dayanılmaz bir çekmedir.³¹

Anlaşılmaktadır ki, millet mistiklerinin vazifesi, hem var olan değerleri korumak hem de onları yeni durumlara uygulamaktır. Nasıl ki yeni bir medeniyetin ortaya çıkması, insanlar arasında, tabiri caizse, akkor halinde yeni ahlâkî-ruhî değerlerin doğması ve fertlerin topluca bu değerlerin arkasından hür iradeleriyle koşmaları ile mümkün olsaydı, mevcut medeniyetin diri kalması da onun dayandığı değerlerin yorumlanması ve korunmasına bağlıdır. Bu amaçla, millet mistikleri, sonsuz var olma olanaklarına sahip olduklarını, büyük tasarımlar kurması ve tasarımlarını boyutlandırması gerektiğini insanlara öğretir. Bu iradeye engel olan ruhî esaretler, yani, muayyeniyetler ortaya çıkınca medeniyetler çöker. Kısaca, cemiyet içinde beliren bir muayyeniyet, hiçbir şekilde bir medeniyet yaratmamıştır.³²

Sonuç

Millet mistiği fikir ve hareketlerinde âlemşümül ahlâkî kaideleri

³¹ Henri Bergson, *Ahlâk İle Dinin İki Kaynağı*, çev. Mehmet Karasan (Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1949), 127-28.

³² Topçu, *Yarıncı Türkiye*, 94; Pakdil, *Bağlanma*, 19.

yaşatan seciye sahibi bir adamdır. O, hareketleriyle kâinatı velveleye veren değil; şuuruları harekete geçiren ve insanlarda irade yaratan şahsiyet sahibi bir insandır. Şahsiyet sahibi olanların ilk vasfı, ideal hayat kaidelerine; ikinci vasfı da kendisiyle beraber taşıdığı ve benliğine mal ettiği uzun bir tarihe sahip oluşlarıdır. Bir kimsenin ait olduğu tarih ne kadar geniş ve uzunsa, onun şahsiyeti de o kadar büyüktür ve o nispette kuvvetlidir; benimsediği tarih ne kadar dar ve kısaysa, şahsiyeti de o kadar küçüktür, o derece zayıftır. Çünkü mazinin bittiği yerde, insan biter. Cüretkâr bir ifadeyle, insan tarihinden ibarettir. Onu tarihinden sıyrın, geriye kaba bir kütle kalır. Çünkü bir kişinin şahsiyeti, yaslandığı hayat kaideleri ve tarihle ölçülür. Tarih, milleti harekete geçiren kuvvetlerin, yani, millî mukaddesâtın zamansal-pratik gerçekleştirmelerinden ibarettir. Millet mistiği, mevcut gerçekleştirmelerle yetinmeyip, yeni varoluş imkânları ortaya koyan bir idealisttir. Onun için ideal, onu bir hamlede reel dünyadan, ruh âlemine fırlatan bir rampa gibidir. Topçu'ya göre, millet mistiği için ideali belirleyen, bağlandığı öğretilerdir. O, kendi varlığında bir öğretiyi takip eder ve onu içten yaşayarak ispatlar. Nitekim, onlardan insanlığa böylece fizikötesi bir akım geçer.

KAYNAKÇA

- BERGSON, Henri. *Ahlâk İle Dinin İki Kaynağı*. Çeviren Mehmet Karasan. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1949.
- İZZETBEĞOVİÇ, Aliya. *Doğu Batı Arasında İslam*. Çeviren Salih Şaban. İstanbul: Yarın Yayınları, 2013.
- KARAKOÇ, Sezai. *Düşünceler I: Kavramlar*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 2005.
- KARAKOÇ. *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 1998.
- KARAKOÇ. *Mehmed Âkif*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 2007.
- KARAKOÇ. *Mevlâna*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 2006.
- KARAKOÇ. *Yunus Emre*. İstanbul: Diriliş Yayınları, 2006.
- KARAMAN, Hüseyin. *Nurettin Topçu'da Ahlâk Felsefesi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2000.
- ÖĞÜN, Süleyman Seyfi. *Türkiye'de Cemaatçi Milliyetçilik ve Nurettin Topçu*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1992.
- PAKDİL, Nuri. *Bağlanma*. İstanbul: Edebiyat Dergisi Yayınları, 1979.
- SOCCİO, Douglas J. *Archetypes of Wisdom: An Introduction to Philosophy*. Belmont: Wadsworth, 2010.

- ŞAHİN, Mustafa. "Evet İsyân Ahlâkı Ya Da Merd-i Mü`minin İsyânı". *Hece: Nurettin Topçu Özel Sayısı*, (2006): 68-75.
- TOPÇU, Nurettin. *Ahlâk*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- TOPÇU. *Ahlâk Nizamı*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1997.
- TOPÇU. *İradenin Dâvası: Devlet ve Demokrasi*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1998.
- TOPÇU. *İsyân Ahlâkı*. Çeviren Mustafa Kök ve Musa Doğan. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1995.
- TOPÇU. *Kültür ve Medeniyet*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1970.
- TOPÇU. *Mehmet Âkif*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1970.
- TOPÇU. *Millet Mistikleri*. Editör Ezel Erverdi ve İsmail Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2017.
- TOPÇU. *Türkiye`nin Maarif Dâvası*. İstanbul: Hareket Yayınları, 1970.
- TOPÇU. *Yarıncı Türkiye*. İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1961.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya. *İnsanî Vatanseverlik*. İstanbul: Ülken Yayınları, 1998.

ACCORDING TO NURETTIN TOPCU A MORAL ARCHETYPE: MILLAT MYSTIC

 Cenan KUVANCI^a

Extended Abstract

A millat/nation mystic is the man of responsibility who sacrifices his life for the existence of his/her millat/nation. It is not possible to distinguish between what s/he is and what s/he thinks this is to disconnect his/her actions from his/her words. The doctrine s/he adhered to, had been frozen and took shape in his/her thoughts, words and movements, and had become a way of living and even a condition of existence. In other words, his/her thoughts and beliefs permeated and transformed him/her like the fire penetrating iron. So his/her actions that adjusted to infinity are for the realization of what s/he knows right and not directed to provide a worldly interest. Due to the fact that s/he cares about the universal good, beauty and truth, does not act like a realist making subtle calculations to protect his interests. Because a millat mystic puts the doctrine to which s/he is attached at the center of his/her life, unlike realists who put benefit and self-interest at the center of life.

In addition, a millat mystic, like the community man, does not want life to be determined in all its details. Because this situation does not allow creativity and innovation in life. The mercy of the millat mystic, for example, against every being exposed to injustice or persecution, drags him/her to the movements that destroy him. This kind of moral movement is not found in the community men that submissiveness prevails over their existence. The greatest ideal of the realist community man is to develop the ability to benefit from events and coincidences. Indeed, a realist is the imposter who always keeps the doors open, in any case turns the conditions in his/her favor and knows how not to be defeated.

The millat mystic is not a political character who seeking victory in deceiving.

^a Assoc. Prof., Ordu University, cenankuvanci@hotmail.com

S/he wants willpower, not the fraudulent victories, and struggles with the insidious souls who know how to succeed with submissiveness, does not see his personal interest as the sole purpose of his actions, engages in struggles that bother those who advocate the way of thinking and living that have continued all along and does not compromise with life which means the totality of influences coming from outside and changing at any moment. In fact, the millat mystic who opposes interest-based realist morality is nothing like the cunning realists who accept life as it is, do not struggle with it, do not obey unchanging rules in their movements, and use others for their own benefit. Because in the focus of realist morality is interest. In this morality, a doctrine cannot be mentioned as an ideal living condition, since all kinds of interests are obtained by cunningly following the conditions of life. Those who adopt this approach try to make sense of the truth with the concepts of being “favorable for the benefit” and “bringing success”. Their mind is a mind that is limited to satisfy the material needs and desires of the body, and that calculates within that limit and sees the domination over all beings as almost the only purpose.

The millat mystic knows that seeking all the satisfaction in “earthly life” firstly destroys the human being and finally devastates it. According to Topcu an irresistible regret comes after bodily pleasures. For example, doing a lot of lustful verbs (ie. bringing to bodily pleasures) results in a remediless grief. The bodily pleasures often weaken willpower. The person who has lost some of his movement possibilities with the effect of pleasure, turns into a sponger (parasitic) creature who turns on himself and feeds on his own ore or disappears in the personality of others by imitating them. In order to gain a personality a sponger tries to copy the qualities that are not in him/her from a strong and real person. In this case, the movement towards infinity ends in a narrow personal interest and within the dark and non-creative limits of the community. This is a kind of death for the human movement. Because Nurettin Topcu sees the vitality of our movements is in their contact with the infinity which is their goal. Millat mystic, who wants to improve the social order, revolts against the morally destructive movements set to increase pleasure and interests. For this purpose s/he brings the national ideal to universal synthesis. The millat mystic is the concrete sign of the universal ideal, and to transmit the light of the universal ideal, so to speak, s/he is connector that connects the broken cables and cleans and opens the way for the nation`s march.

S/he processes the sensitivity of his/her millat to the end and strives for the integration of religious, moral, and scientific values with the millat. Those

who will be the leaders of an ideal must first of all be exemplary with their own personalities. To achieve this goal, the millat mystic sometimes retires into seclusion and is not afraid to be alone with himself/herself. The cities full of heap people are a spectacular scene for him/her. Briefly, the millat mystic is a loner who lives to serve the ideas s/he offers to young souls; an inner world idealist who lives with the desire to knead personalities; a kind and harsh father who leans towards the future of the children of the homeland; a blessed face who melts the desires of interest in the soul pot; a conscientious and friendly wit who readily unites the truth with goodness; and an alturist who devotes himself/herself to the millat`s well-being.

In short, for the millat mystic the goal of life is to surpass him/herself, by using his/her own creative powers and abilities, without moving away from its spiritual resources, to move towards infinity by rebelling against people who always try to satisfy their own interests and ambitions and in this process to embody the numenal realities such as wisdom, justice, compassion, qudrat/power, responsibility, self sacrifice, altruism in a phenomenal context.

Keywords: Philosophy of religion, millat mystic, willpower, creativity.

